Krimināllieta Nr.11824004320
Lietvedības Nr.KA03-0011-23
ECLI:LV:LAAT:2023:0112.11824004320.5.S

S P R I E D U M S
Latvijas Republikas vārdā

Rēzeknē 2023.gada 12.janvārī

Latgales apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija
šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētājs – A.Strauts,
tiesneši – D.Skudra un J.Vasiļkovskis
ar tiesas sēžu sekretāru – A.Ūzuliņu un tulku – /pers. E/,
piedaloties prokuroram A.Plintam, apsūdzētajam /pers. F/(pers. F) un apsūdzētā aizstāvei R.Skrindai,
apelācijas kārtībā, atklātā tiesas sēdē, Rēzeknē, Atbrīvošanas alejā 95, izskatīja /pers. F/ *(pers. F)* apsūdzības krimināllietu sakarā ar Dienvidlatgales prokuratūras prokurora Alberta Plintas apelācijas protestu par Daugavpils tiesas 2022.gada 10.marta spriedumu, ar kuru

Baltkrievijas Republikas pilsonis /pers. F/ *(pers. F)*, personas kods /personas kods/, dzimis /datums/, atzīts par nevainīgu pret viņu celtajā apsūdzībā pēc Krimināllikuma 284.panta pirmās daļas un attaisnots.

Atstāts negrozīts, līdz spriedums stājas spēkā, /pers. F/ piemērotais drošības līdzeklis – aizliegums izbraukt no valsts.

/pers. F/ atbrīvots no procesuālo izdevumu samaksas par valsts nodrošinātās aizstāves piedalīšanos tiesas sēdē, nosakot, ka procesuālie izdevumi sedzami no valsts līdzekļiem.

Aprakstošā daļa

Ar Daugavpils tiesas spriedumu /pers. F/ *(pers. F)* atzīts par nevainīgu un attaisnots šādā viņam izvirzītajā un uzturētajā apsūdzībā:

/pers. F/ 2020.gada 19.jūnijā, precīzs laiks izmeklēšanā netika noskaidrots, bet ne vēlāk kā plkst.18.00, /adrese/, /nosaukums/ robežapsardzības nodaļas apsargājamajā teritorijā pie robežzīmes /robežzīmes apzīmējums/(+250m), tīši, nelikumīgi (bez derīgām Šengenas vīzām vai Eiropas Savienības uzturēšanās atļaujām), šķērsoja Latvijas valsts ārējo robežu, ienākot kājām no Baltkrievijas Republikas. /pers. F/, šķērsojot Latvijas Republikas ārējo robežu bez atbilstoša ceļošanas dokumenta, ārpus robežšķērsošanas vietas, pārkāpa Latvijas Republikas valsts robežas likuma 10.panta otro daļu, kas nosaka, ka personas ārējo sauszemes robežu šķērso, kā arī mantas un preces pārvieto pāri ārējai sauszemes robežai pa autoceļu (ja ārējā robeža ir noteikta pa upi, - tad pa pārceltuvi) vai dzelzceļu (izmantojot dzelzceļa transportu), uz kura ir izveidota robežšķērsošanas vieta, kā arī pārkāpa Imigrācijas likuma 4.panta pirmās daļas 1., 2.punktu, - ārzemnieks ir tiesīgs ieceļot un uzturēties Latvijas Republikā, ja viņam vienlaikus ir derīgs ceļošanas dokuments, kā arī derīga vīza, Latvijas Republikas izsniegta uzturēšanās atļauja vai Eiropas Savienības pastāvīgā iedzīvotāja uzturēšanās atļauja.

Pamatojoties uz minēto, valsts apsūdzības uzturētājs lūdza pirmās instances tiesai /pers. F/ atzīt par vainīgu Krimināllikuma 284.panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīga nodarījuma izdarīšanā un sodīt ar naudas sodu 2 (divu) Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu apmērā.

Pirmās instances tiesa, iztiesājot krimināllietu, /pers. F/ darbībās nekonstatēja Krimināllikuma 284.panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāvu un, pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 519.panta 1.punktu, atzina viņu par nevainīgu uzturētajā apsūdzībā un attaisnoja.

Par šādu pirmās instances tiesas spriedumu Dienvidlatgales prokuratūras prokurors Alberts Plinta iesniedza apelācijas protestu, kurā lūdza atcelt Daugavpils tiesas 2022.gada 10.marta spriedumu par /pers. F/ attaisnošanu un pieņemt jaunu spriedumu, ar kuru /pers. F/ atzīt par vainīgu Krimināllikuma 284.panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā un sodīt ar naudas sodu divu minimālo mēnešalgu apmērā. Prokurors protestā izteikto lūgumu pamatoja ar šādiem argumentiem:

Prokurors nepiekrīt tiesas izdarītajam secinājumam, ka apsūdzētais /pers. F/ nav atzīstams par viņam inkriminētā Krimināllikuma 284.panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma subjektu, šādu savu secinājumu nepamatoti pamatojot ar to, ka apsūdzētais ir patvēruma meklētājs Patvēruma likuma izpratnē, kurš rīkojies atbilstoši šī likuma 1.panta 9.punktā noteiktajam, jo pēc ārējās valsts robežas nelikumīgas šķērsošanas /pers. F/ pēc savas iniciatīvas ieradās Valsts policijā /pilsētas nosaukums/ un paziņoja par nelikumīgu valsts ārējās robežas šķērsošanu, kā arī izteica vēlmi saņemt patvērumu Latvijas Republikā.

Šāds tiesas atzinums kļūdaini pamatots ar Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 2020.gada 8.decembra lēmumu par alternatīvā statusa piešķiršanu un termiņuzturēšanās atļaujas izsniegšanu /pers. F/, jo lēmums nevar būt pamats personas attaisnošanai par valsts ārējās robežas tīšu nelikumīgu šķērsošanu.

Pēc būtības tiesa ir konstatējusi faktu, ka /pers. F/ nelikumīgi šķērsojis Latvijas Republikas ārējo robežu, bet faktiski, jautājumu par to, vai persona, kas nelikumīgi šķērso valsts ārējo robežu, ir vai nav subjekts, izlemj Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde. Šāda tiesas atziņa nevar būt pareiza, jo ir pretrunā Kriminālprocesa likuma 23.pantā noteiktajam principam, ka krimināllietās tiesu spriež tiesa.

Tiesa, spriedumā atsaucoties uz Krimināllikuma komentāru autoru norādīto Krimināllikuma 284.panta subjektīvās puses skaidrojumu, proti, ka šī likuma panta pirmajā un otrajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma subjekts var būt jebkura fiziska, pieskaitāma persona, kas sasniegusi kriminālatbildības vecumu, izņemot personu, kura, šķērsojot valsts sauszemes robežu robežkontroles punktā, ierodas Latvijas Republikā, lai iegūtu patvērumu un iegūtu bēgļa statusu Patvēruma likumā noteiktajā kārtībā, nav ņēmusi vērā to, ka minētais izņēmums attiecināms uz personu, kura šķērso sauszemes robežu robežkontroles punktā, nevis ārpus tā.

Apsūdzētais /pers. F/ nelikumīgi, tas ir, bez ceļošanai derīgiem dokumentiem, ārpus robežšķērsošanas vietas, no Baltkrievijas Republikas kājām šķērsoja ārējo Latvijas Republikas robežu, līdz ar to, viņš ir Krimināllikuma 284.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma subjekts. Atbilstoši Krimināllikuma 284.panta pirmās daļas dispozīcijai, noziedzīgais nodarījums tika pabeigts ar brīdi, kad /pers. F/ nelikumīgi šķērsoja Latvijas Republikas

ārējo robežu ārpus robežšķērsošanas vietas.

Apspriežams ir jautājums par to, ar kuru brīdi /pers. F/ zaudē subjekta statusu. Proti, vai kad pieteicās attiecīgajās iestādēs ar lūgumu dot viņam patvērumu, vai kad tika pieņemts Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes lēmums par atteikumu piešķirt bēgļa statusu, vienlaikus, piešķirot alternatīvo statusu un izsniedzot termiņuzturēšanās atļauju.

Patvēruma likuma 1.panta 9.punktā noteikts, ka patvēruma meklētājs ir trešās valsts valstspiederīgais vai bezvalstnieks, kas šajā likumā noteiktajā kārtībā ir izteicis vēlmi iegūt bēgļa vai alternatīvo statusu robežšķērsošanas vietā pirms ieceļošanas Latvijas Republikā vai jau atrodoties Latvijas Republikas teritorijā, līdz brīdim, kad noslēdzies administratīvais process par viņa iesniegumu par bēgļa vai alternatīvā statusa piešķiršanu.

Savukārt, Patvēruma likuma 6.panta otrajā daļā noteikts, ka persona iesniegumu par bēgļa vai alternatīvā statusa piešķiršanu iesniedz personīgi Valsts robežsardzei: 1) robežšķērsošanas vietā robežšķērsošanas tranzīta zonā pirms ieceļošanas Latvijas Republikā; 2) Valsts robežsardzes struktūrvienībā, ja persona atrodas Latvijas Republikā.

Abos minētajos Patvēruma likuma pantos likumdevējs ir uzsvēris, ka iesnieguma iesniegšana vai vēlmes izteikšana iegūt bēgļa vai alternatīvo statusu notiek pirms ieceļošanas Latvijas Republikā vai Valsts robežsardzes struktūrvienībā, ja persona atrodas Latvijas Republikā. No minētā izriet, ka gadījumā, ja personai nav ceļošanai derīgu dokumentu, bet tā vēlas lūgt patvērumu, personai jāpiesakās Valsts robežsardzē robežšķērsošanas vietā vai robežšķērsošanas tranzīta zonā pirms ieceļošanas, vai, jau likumīgi ieceļojot Latvijas Republikā, jālūdz patvērumu Valsts robežsardzes struktūrvienībā. Visos pārējos gadījumos, kad tiek tīši nelikumīgi šķērsota valsts ārējā robeža, ārpus robežšķērsošanas vietas, ir paredzēta krimināltbildība.

Tāpat uz /pers. F/ nav attiecināma 1951.gada 28.jūlija Konvencija par bēgļa statusu, atbilstoši kuras tiesiskajam regulējumam valsts nesoda bēgļus sakarā ar viņu nelegālo ierašanos valstī vai atrašanos tajā, ja viņi: 1) ieradušies tieši no teritorijas, kurā bija apdraudēta viņu dzīvība vai brīvība; 2) bez kavēšanās pieteikušies valsts varas iestādēm; 3) uzrādīja pamatotus iemeslus tam, kādēļ ieradušies vai atrodas valstī nelegāli. Konkrētajā gadījumā no minētā Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes lēmuma secināms, ka /pers. F/ brīvi pārvietojies ne tikai Baltkrievijā, bet arī Krievijā. Viņš nav bijis politiski aktīvs un nekādā veidā nav iesaistījies politiskajā vidē, lai tiktu vajāts no tiesībsargājošo iestāžu puses. Nelikumīga valsts ārējās robežas šķērsošana saistīta ar viņa grūtībām atrast mājokli, iekārtoties darbā, neapmierinātību ar Baltkrievijas Republikas likumdošanu, ar dzīves apstākļiem un citām finansiālajām grūtībām. Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde nekonstatēja, ka būtu apdraudēta viņa dzīvība vai brīvība, tāpēc viņam tika atteikts piešķirt bēgļa statusu.

Lietā iegūtie pierādījumi pilnībā pierāda, ka apsūdzētais /pers. F/ ir Krimināllikuma 284.panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma subjekts. Konkrētajā gadījumā ir pierādīta arī viņa vaina šī noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā un nepastāv saprātīgas šaubas par pretējo.

Apelācijas instances tiesas sēdē Dienvidlatgales prokuratūras prokurors Alberts Plinta pilnā apjomā uzturēja iesniegto protestu, atkārtoja protestā izteiktos lūgumus, pamatojot tos ar apelācijas protestā norādītajiem argumentiem. Papildus norādīja, ka laikā, kad apsūdzētais nelikumīgi šķērsoja Latvijas valsts robežu, Latvija vēl nebija atzinusi Baltkrievijas Republiku par totalitāru valsti, līdz ar to, apsūdzētajam nekādas briesmas nedraudēja. Arī Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde savā lēmumā norādījusi, ka apsūdzētajam nepatika dzīves apstākļi Baltkrievijā, bet tas nevarēja būt par iemeslu nelikumīgi šķērsot Latvijas valsts robežu. Apsūdzētajam nebija šķēršļu saņemt jaunu pasi nozaudētās vietā Baltkrievijas Republikā un likumīgā veidā ierasties Latvijā un lūgt patvērumu atbilstoši Patvēruma likuma 6.pantā noteiktajai kārtībai.

Apelācijas instances tiesas sēdē apsūdzētais /pers. F/ (pers. F) neatzina protestu un norādīja, ka ne prokurors, ne tiesa nezina patiesību, kas notiek Baltkrievijā un kā tur dzīvo cilvēki. Tāpēc arī izlēma doties uz citu valsti. Nenoliedz, ka bija sodīts Baltkrievijā, bet tas bija sen un vairāk likumus viņš nav pārkāpis. Viņš nenoliedz, ka Latvijas robežu šķērsoja nelikumīgi, bet, ierodoties Latvijā, visu darīja likumīgi. Viņam piešķīra alternatīvo statusu, iedeva uzturēšanās atļauju. Viņam ir algots darbs, maksā valstij nodokļus, mācās latviešu valodu, lai varētu iekļauties sabiedrībā un nākotnē iegūt Latvijas pilsonību. Strādā labi un darba devējs viņu raksturo pozitīvi. Lūdza tiesu būt objektīvai un noskaidrot, vai viņš ir jāsoda.

Apsūdzētajam norīkotā aizstāve Rita Skrinda neatzina prokurora protestā ieteikto lūgumu, lūdza protestu noraidīt, bet pirmās instances tiesas spriedumu atstāt negrozītu, jo aizstāvamais ir starptautiski aizsargājamā persona. Tiesības meklēt patvērumu jebkurā valstī ir fundamentālās cilvēktiesības, kas noteiktas Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 14.pantā. Patvēruma meklētāja statuss ir atkarīgs no personas izteiktās gribas un prokuroram bija zināma aizstāvamā izteiktā griba. Jautājumu par to, cik Baltkrievijā ir droši vai nedroši, izvērtē Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde un pieņem atbilstošu lēmumu. Ierodoties Latvijas valstī 2020.gada 19.jūnijā /pers. F/ vērsās Valsts policijā ar patvēruma lūgumu un tika nodots Valsts robežsardzei, kas, atbilstoši kompetencei, risina šāda veida jautājumus. Ne Valsts policija, ne Valsts robežsardze neuzsāka kriminālprocesu par nelikumīgu robežas šķērsošanu, bet, savācot nepieciešamo informāciju, nodeva jautājumu risināšanai Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei. Procedūras rezultātā 2020.gada 29.septembrī /pers. F/ bija izsniegts patvēruma meklētāja personas dokuments un ar 2020.gada 8.decembra lēmumu noteikts alternatīvais statuss. 2021.gada 22.decembrī /pers. F/ izsniegta termiņuzturēšanās atļauja līdz 2023.gada 21.decembrim. To, ka /pers. F/ rīcība bija pareiza, pirmās instances tiesā apstiprināja liecinieki /pers. N/ un /pers. O/. Līdz ar to, aizstāvība uzskata, ka pirmās instances tiesa pamatoti un pareizi atzina, ka /pers. F/ nav Krimināllikuma 284.panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma subjekts un viņa darbībās nav šajā likuma pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāva. Tāpat aizstāvība lūdza ņemt vērā, ka pirms Latvijas Republikas robežas šķērsošanas aizstāvamais bija nozaudējis pasi, līdz ar to, viņam nebija iespējas likumīgā veidā atstāt Baltkrieviju, lai šķērsotu Latvijas valsts ārējo robežu un lūgtu patvērumu kompetentajās Latvijas valsts iestādēs. Konkrētajā gadījumā 1951.gada 28.jūlija Ženēvas konvencija par bēgļa statusu nav ņemama vērā, jo /pers. F/ nav bēdzis no kara vai citas agresijas, kas notiek viņa valstī, bet ir jāņem vērā, ka citādā veidā viņš nevarēja nokļūt Latvijas valstī. Ierodoties Latvijā, viņš rīkojās kā noteikts Patvēruma likuma 6.pantā, pēc kā Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde viņam noteica alternatīvo statusu un piešķīra uzturēšanās atļauju. Tāpēc viņa darbībās nevar būt Krimināllikuma 284.panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāvs un viņš pamatoti tika attaisnots uzturētajā apsūdzībā.

Motīvu daļa

Noklausoties valsts apsūdzības uzturētāja un apsūdzētā aizstāves viedokļus, noklausoties apsūdzētā paskaidrojumus, pārbaudot pirmās instances tiesas sprieduma likumību un pamatotību attiecināmībā apelācijas protestā norādītajiem argumentiem un krimināllietā atrodošies pierādījumiem, apelācijas instances tiesa nonāk pie slēdziena, ka pirmās instances tiesas spriedums ir jāatceļ un krimināllietā ir jāpieņem jauns /pers. F/ attaisnojošs spriedums, jo tiek konstatēti citi attaisnošanas pamati, nekā konstatējusi pirmās instances tiesa.

Apelācijas instances tiesa atzīst, ka pirmās instances tiesa nav pieļāvusi Kriminālprocesa likuma pārkāpumu, iztiesājot krimināllietu bez apsūdzētā piedalīšanās, jo Kriminālprocesa likuma 464.panta pirmā daļa šādu tiesas tiesību paredz. No krimināllietā atrodošies materiāliem redzams, ka tiesa ir izpildījusi visas Kriminālprocesa likumā paredzētās darbības, lai nodrošinātu apsūdzētā ierašanos uz tiesas sēdēm. Apsūdzētais neieradās uz tiesas sēdēm un nepaziņoja tiesai neierašanās iemeslus, tāpēc tiesa pamatoti atzina, ka apsūdzētais atkārtoti bez attaisnojoša iemesla neieradās uz tiesas sēdi un, uzklausot procesa dalībnieku viedokļus, pieņēma lēmumu iztiesāt krimināllietu bez apsūdzētā piedalīšanās, nodrošinot apsūdzētajam Kriminālprocesa likuma 83.panta trešajā daļā paredzētās aizstāvības garantijas.

Pirmās instances tiesa, izvērtējot tiesas sēdē pārbaudītos pierādījumus, konstatēja, ka /pers. F/, būdams trešās valsts –Baltkrievijas Republikas valstspiederīgais, šķērsoja Latvijas Republikas valsts robežu nolūkā pieprasīt patvērumu Latvijā un, jau atrodoties Latvijas Republikas teritorijā, viņš pēc paša iniciatīvas ieradās Valsts policijā un mutvārdos paziņoja par savu vēlmi iegūt Latvijā patvērumu, ko vēlāk apliecināja rakstiski, iesniedzot Valsts robežsardzes /struktūrvienības nosaukums/priekšniekam lūgumu piešķirt viņam bēgļa vai alternatīvo statusu. Ar Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes

2020.gada 8.decembra lēmumu Patvēruma likumā noteiktajā kārtībā /pers. F/ ir piešķirts alternatīvais statuss un izsniegts ceļošanas dokuments un termiņuzturēšanās atļauja uz vienu gadu (2021.gada 22.decembrī pagarinot tās termiņu līdz 2023.gada 21.decembrim). Līdz ar to, tiesa atzina, ka apsūdzētā /pers. F/ (pers. F) darbībās nav konstatējamas viņam inkriminētā Krimināllikuma 284.panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāva pazīmes, jo /pers. F/ nevar būt Krimināllikuma 284.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma subjekts.

Tiesa šādu savu atziņu pamatoja ar Augstākās tiesas tiesu prakses apkopojumā "Tiesu prakse krimināllietās par valsts robežas nelikumīgu šķērsošanu (Krimināllikuma 284.pants) un ES tiesas judikatūrā imigrācijas ierobežošanas jomā (tiesu prakse 2013.-2016.gada jūnijs)" norādītajām atziņām, krimināltiesību zinātnieku atziņām un Patvēruma likuma 1.panta 9.punktu, ka par Krimināllikuma 284.panta subjektu nav atzīstams patvēruma meklētājs, kurš ir trešās valsts valstspiederīgais vai bezvalstnieks, kas šajā likumā noteiktajā kārtībā mutvārdos vai rakstveidā ir izteicis vēlmi iegūt bēgļa vai alternatīvo statusu robežšķērsošanas vietā pirms ieceļošanas Latvijas Republikā vai jau atrodoties Latvijas Republikas teritorijā, līdz brīdim, kad noslēdzies administratīvais process par viņa iesniegumu par bēgļa vai alternatīvā statusa piešķiršanu.

Apelācijas instances tiesa atzīst par kļūdainu šādu pirmās instances tiesas atzinumu, jo tas pamatots ar Patvēruma likuma 1.panta 9.punkta un 6.panta interpretāciju un iepriekš minētajām atziņām, kad persona vēl nav šķērsojusi Latvijas valsts robežu vai lūgusi patvērumu, likumīgi atrodoties Latvijas valstī, līdz ar to, nerodas juridisks pamats apspriest jautājumu par noziedzīgā nodarījuma subjektu, jo vispār nav notikusi valsts robežas šķērsošana.

Latvijas Republikas valsts robežas likuma 16.pants noteic, ka Valsts robežas pārkāpēji ir personas, kas šķērsojušas vai mēģinājušas šķērsot valsts robežu ārpus robežkontroles punktiem un robežpārejas punktiem; personas, kas neievēro Latvijas Republikas robežkontroles punktos un robežpārejas punktos noteikto kārtību attiecībā uz valsts robežas šķērsošanu. Valsts robežas šķērsošana nav atzīstama par nelikumīgu tad, ja tā notikusi maldīšanās dēļ vai piespiedu kārtā (nelaimes gadījums, dabas katastrofa, avārija), ja kuģa, lidmašīnas vai cita transportlīdzekļa ekipāžai (pasažieriem) draud briesmas, kā arī tad, ja jātransportē izglābti cilvēki vai jāsniedz neatliekama medicīniskā palīdzība.

Atbilstoši Krimināllikuma 284.panta dispozīcijā ietvertajam saturam, valsts robežas nelikumīgu šķērsošanu raksturo aktīvas darbības, proti, valsts robežas šķērsošana – visu veidu satiksme un pārvietošanās pāri valsts robežai, ja tas izdarīts bez attiecīgo institūciju atļaujas un neatļautā vietā. Noziedzīgais nodarījums ir pabeigts ar brīdi, kad persona nelikumīgi šķērsojusi valsts robežu. Šajā pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma subjekts ir jebkura fiziska, pieskaitāma persona, kas sasniegusi 14 gadu vecumu, neatkarīgi no pilsonības, izņemot personu, kura, šķērsojot valsts sauszemes robežu robežkontroles punktā, ierodas Latvijas Republikā, lai iegūtu patvērumu un iegūtu bēgļa statusu Patvēruma likumā noteiktajā kārtībā.

Konkrētajā krimināllietā apsūdzētā /pers. F/ pirmstiesas kriminālprocesā sniegtās liecības (lietas 24.-27., 30.-31.lapa), vainīguma atzīšana un paskaidrojums par izvirzītās apsūdzības būtību (lietas 60.-61.lapa) apstiprina, ka 2020.gada 19.jūnijā viņš nelikumīgi šķērsoja Latvijas valsts ārējo robežu, ienākot kājām no Baltkrievijas Republikas.

Par izvirzītajām aizdomām un apsūdzību /pers. F/ paskaidrojis, ka viņš ir Baltkrievijas Republikas pilsonis, deklarēts pēc adreses - Baltkrievija, /adrese/, kur dzīvo viņa māte /pers. R/, bet viņam pašam faktiskās dzīvesvietas Baltkrievijā nav. Algotu darbu nestrādā, iztiek no gadījuma darbiem. 2020.gada 17.jūnijā, atbraucot ciemos pie mātes, nolēma iet uz Latviju lūgt politisko patvērumu. Par saviem nodomiem nevienam neteica. Nekādu dokumentu viņam nebija, jo pasi pazaudēja 2020.gada martā un neatjaunoja. Kājām aizgāja Latvijas robežas virzienā uz pierobežas zonu - /pierobežas zonas nosaukums/. Līdzi bija paņēmis drēbes, mobilo telefonu /telefona marka/, telefona numurs /telefona numurs/, cigaretes un pārtikas produktus, nedaudz Baltkrievijas naudas un 5 *euro*. 2020.gada 18.jūnijā nokļuva līdz robežšķērsošanas punktam /nosaukums/un devās tam apkārt, /ciema nosaukums/ virzienā. Gāja pa mežu un purviem, pa ceļam purvā pazaudēja telefonu. Pārnakšņoja pamestajā mājā. 2020.gada 19.jūnijā no rīta turpināja iet Latvijas robežas virzienā. Pēc kāda laika mežā ieraudzīja divas uzartas joslas, gar kurām aptuveni 15-20 metru attālumā atradās baltas krāsas metāla stabi ar bultām. Uzartās joslas pārgāja pa akmeņiem, neatstājot pēdas. Apzinājās, ka nelikumīgi šķērsoja Baltkrievijas-Latvijas robežu un darīja to mērķtiecīgi, lai nokļūtu Latvijā un lūgtu patvērumu. Šķērsot robežu likumīgi viņam nebija iespējas, jo nebija ne dokumentu, ne naudas. No /pilsētas nosaukums/gāja /pilsētas nosaukums/ virzienā. /pilsētas nosaukums/ bija 2020.gada 19.jūnija naktī. Noskaidrojot, ka autobuss uz /pilsētas nosaukums/ būs aptuveni pēc trim stundām, nolēma uz /pilsētas nosaukums/nebraukt, bet doties uz tuvāko policijas iecirkni /pilsētas nosaukums/. Taksists aizveda līdz policijas iecirknim, kur viņš paziņoja dežurantam, ka nelikumīgi šķērsoja Baltkrievijas – Latvijas robežu un grib lūgt politisko patvērumu Latvijā. Viņu neapmierina Baltkrievijas likumi, problēmas ar darbu un darba samaksu, nav iespējas dabūt dzīvokli. Vēlas lūgt uzturēšanās atļauju Latvijā, lai dabūtu darbavietu un dzīvesvietu un sāktu normālu dzīvi. Atzīst, ka apzināti nelikumīgi šķērsoja Latvijas robežu.

Liecinieks/pers. S/ pirmās instances tiesā liecinājis (lietas 168.-169.lapa), ka tajā laikā strādāja Valsts robežsardzes /struktūrvienības nosaukums/ /amata nosaukums/ un bija sagatavojis dienesta ziņojumu par ienākošo informāciju, bet personīgi ar /pers. F/ nebija ticies. No liecinieka /pers. S/2020.gada 20.jūnija ziņojumā norādītās informācijas redzams (lietas 2.lapa), ka 2020.gada 20.jūnijā plkst.05.00 Valsts policijas /struktūrvienības nosaukums/informēja, ka pie viņiem vērsies Baltkrievijas pilsonis bez personu apliecinošiem dokumentiem, kurš, iespējams, nelikumīgi šķērsoja valsts robežu /robežvietas nosaukums/apsargājamajā iecirknī un pieprasīja patvērumu Latvijas Republikas teritorijā. No personas vārdiem noskaidrots, ka persona ir /pers. F/, dzimis /datums/.

Liecinieks /pers. N/pirmās instances tiesā liecinājis (lietas 169.lapa), ka strādāja /struktūrvienības nosaukums/ Imigrācijas dienestā /amata nosaukums/. Strādājot nakts maiņā, ap plkst.02.00-03.00 saņēma informāciju, ka /Valsts policijas struktūrvienība/ ieradās Baltkrievijas pilsonis, kurš prasa patvērumu Latvijas Republikā. Aizbraucot uz policijas iecirkni, pārņēma šo personu un nogādāja viņu uz /robežsardzes struktūrvienība/ Imigrācijas dienestu. Tika noskaidrots, ka šī persona ir /pers. F/ un ka viņš ir nelikumīgi šķērsojis Latvijas-Baltkrievijas robežu, lai ieceļotu Latvijā un pieprasītu patvērumu. No /pers. F/ pieņēma iesniegumu par patvēruma piešķiršanu. /pers. F/ tika aizturēts un ievietots aizturēto ārzemnieku izmitināšanas centrā/pilsētas nosaukums/. Tika noskaidrots, ka pēc robežas šķērsošanas /pers. F/ pats pēc savas iniciatīvas ieradās Valsts policijā /pilsētas nosaukums/ un paziņoja par to. /pers. F/ rīkojās atbilstoši likumam, jo likumā ir noteikts, ka, ja personai, ieceļojot Latvijas Republikā legāli vai nelegāli, ir nodoms prasīt patvērumu, tad viņai jāgriežas tuvākajā robežsardzes nodaļā vai policijas iecirknī.

No /pers. F/ 2020.gada 20.jūnija iesnieguma satura Valsts Robežsardzes /struktūrvienības nosaukums/ priekšniekam redzams (lietas 6.-7.lapa), ka viņš līdz piešķirt viņam politisko patvērumu sakarā ar daudzām neatbilstībām Baltkrievijas Republikas likumdošanā. Iesniegumā tiek norādīts, ka viņš ir bārenis, viņam nav mājokļa, strādāja dažādos darbos, kur netika ievērotas viņa tiesības. Šķērsoja valsts robežu nolūkā sākt dzīvi no nulles un lai panāktu, ka pret viņu izturētos ar cieņu (lietas 6.-7.lapa).

No 2020.gada 20.jūnija protokola Nr.1 par patvēruma meklētāja aizturēšanu kopijas redzams (lietas 10.-11.lapa), ka /pers. F/ 2020.gada 20.jūnijā plkst.02.10, pamatojoties uz Patvēruma likuma 13.panta pirmās daļas 2.punktu, tika aizturēts, pārņemot viņu no Valsts policijas /struktūrvienības nosaukums/ amatpersonām, un ievietots VP /struktūrvienība/ Aizturēto ārzemnieku izmitināšanas centrā.

No Valsts policijas /struktūrvienības nosaukums/ 2020.gada 19.augusta paziņojuma redzams (lietas 43.lapa), ka saskaņā ar INTERPOL Baltkrievijas biroja sniegto informāciju nosūtītās pirkstu pēdas tika pārbaudītas un konstatēts, ka tās pieder Baltkrievijas pilsonim /pers. F/, dzimis /datums/.

No Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 2020.gada 8.decembra lēmuma "Par atteikumu piešķirt bēgļa statusu, alternatīvā statusa piešķiršanu un

termiņuzturēšanās atļaujas izsniegšanu" redzams (lietas 80.-85.lapa), ka Baltkrievijas pilsonim /pers. F/ (pers. F), dzimušam /datums/, tika atteikts piešķirt bēgļa statusu, nolemts piešķirt alternatīvo statusu un izsniegt ceļošanas dokumentus un termiņuzturēšanās atļauju uz vienu gadu.

Novērtējot apsūdzētā, liecinieku un minētos rakstveida pierādījumus kopsakarībās, apelācijas instances tiesa atzīst, ka ir pierādīts izvirzītais pieņēmums, ka 2020.gada 19.jūnijā /pers. F/ nelikumīgi šķērsoja Latvijas valsts ārējo robežu, ienākot kājām no Baltkrievijas Republikas, līdz ar to, viņš ir Krimināllikuma 284.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma subjekts. Tāpēc apelācijas instances tiesa atzīst par pamatotu prokurora protestā norādīto argumentu, ka jebkura persona (kurai piemīt subjekta pamatpazīmes), kura nelikumīgi šķērsojusi valsts ārējo robežu, ir Krimināllikuma 284.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma subjekts, un saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 6.pantu ir pamats uzsākt kriminālprocesu, lai noskaidrotu noziedzīgā nodarījuma faktiskos apstākļus un taisnīgi noregulētu krimināltiesiskās attiecības, neskatoties uz to, ka persona ir uzskatāma par patvēruma meklētāju.

Tomēr, konkrētajā kriminālprocesā ir jāņem vērā Kriminālprocesa likuma 2.panta pirmās daļas normā noteiktais, ka kriminālprocesu nosaka Latvijas Republikas Satversme, starptautiskās tiesību normas un šis likums.

1997.gada 19.jūnijā Latvijas Republikas Saeima pieņēma likumu "Par 1951.gada 28.jūlija Konvenciju par bēgļa statusu un tās 1967.gada 31.janvāra protokolu par bēgļa statusu" un likumu "Par patvēruma meklētājiem un bēgļiem Latvijas Republikā".

1951.gada konvencijas mērķis ir noteikt tiesības meklēt patvērumu un iegūt bēgļa statusu par indivīda tiesībām, nevis par statusu, kas izriet no piederības konkrētai grupai, cilvēkiem, kuri ieradušies no valstīm, kuras šiem cilvēkiem nav drošas un uz viņiem tiek attiecināts *"non–refoulement"* (neizraidīšanas) princips. Princips netikt izraidītam piespiedu kārtā uz valsti, kurā draud briesmas dzīvībai vai brīvībai, ir atzīts ne tikai 1951.gada konvencijā, bet arī ANO konvencijā pret spīdzināšanu un citu nežēlīgu, necilvēcisku vai cilvēka cieņu pazemojošu apiešanos vai sodīšanu, kas ir saistoša arī Latvijai. Pamatprincips "*non–refoulement*" nosaka, ka valsts likumiem par patvēruma piešķiršanas kārtību jābūt tādiem, lai efektīvi noteiktu tos cilvēkus, kuriem nepieciešama aizsardzība.

1951.gada 28.jūlija Ženēvas Konvencijas par bēgļu statusu 31.pants – "Bēgļi, kuri nelikumīgi atrodas patvēruma Valstī", noteic, ka:

1. dalībvalstis nepiemēros bēgļiem sodus par nelikumīgu iebraukšanu vai uzturēšanos, kuri ierodas bez atļaujas no teritorijām, kur viņu dzīvība vai brīvība bijusi apdraudēta 1.panta izpratnē, ar nosacījumu, ka bēgļi paši bez kavēšanās griežas pie varas iestādēm un uzrāda pamatotu savas nelikumīgas iebraukšanas vai uzturēšanās iemeslu;

2. dalībvalstis nedrīkst piemērot tādu bēgļu pārvietošanās brīvībai citus ierobežojumus, izņemot tos, kuri ir nepieciešami; un šādi ierobežojumi tiks piemēroti tikai tik ilgi, kamēr šo bēgļu statuss attiecīgajā Dalībvalstī nebūs noregulēts vai kamēr viņi netiks ielaisti citā Valstī. Dalībvalstīm jādod bēgļiem pietiekami daudz laika un visi nepieciešamie priekšnoteikumi ielaišanai citā Valstī.

Minētās Konvencijas 1.panta F.punkts noteic, ka šīs Konvencijas noteikumus nepiemēro jebkurai personai, par kuru ir nopietns pamats uzskatīt, ka tā: izdarījusi noziegumu pret mieru, kara noziegumu vai noziegumu pret cilvēci, kāds noteikts starptautiskajos dokumentos, kuri sagatavoti šādu noziegumu definēšanai; izdarījusi smagu nepolitisku noziegumu ārpus patvēruma Valsts robežām, pirms šī persona ielaista šajā valstī kā bēglis; bijusi vainīga nodarījumos, kuri ir pretrunā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas principiem un mērķiem.

Tātad, 1951.gada 28.jūlija Konvencijas par bēgļa statusu (turpmāk – Bēgļu konvencija) 31.panta pirmā daļa paredz divus kritērijus, kādiem iestājoties, valsts robežu nelikumīgi šķērsojošā persona nav sodāma: 1) ja viņa ieradusies tieši no teritorijas, kurā bēgļu dzīvība vai brīvība bija apdraudēta; 2) bez kavēšanās pieteikusies valsts varas iestādēs.

Šajā konvencijas pantā nav noteikts, ka valsts robežu nelikumīgi šķērsojusī persona nav uzskatāma par šī noziedzīgā nodarījuma subjektu, bet ir norādīts, ka, konstatējot kādu no iepriekš minētajiem kritērijiem, valsts robežu nelikumīgi šķērsojošā persona nav sodāma.

No Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes Patvēruma lietu nodaļas 2020.gada 8.decembra lēmuma Nr./numurs/ "Par atteikumu piešķirt bēgļa statusu, alternatīvā statusa piešķiršanu un termiņatļaujas izsniegšanu" redzams (lietas 80.-85.lapa), ka, izvērtējot /pers. F/ atbilstību Patvēruma likuma 41.panta 2.punktā minētajam smaga kaitējuma kritērijam, Pārvaldes Patvēruma lietu nodaļa secina, ka pašreizējā izcelsmes valsts informācija liecina, ka Baltkrievijā ikviena persona var tikt pakļauta spīdzināšanai vai necilvēcīgai attieksmei un ir pamats uzskatīt, ka viņš pēc atgriešanās Baltkrievijā varētu tikt pakļauts smagam kaitējumam. Tādējādi Pārvaldes Patvēruma lietu nodaļa konstatē, ka ir pamats piešķirt /pers. F/ alternatīvo statusu saskaņā ar Patvēruma likuma 40.panta pirmajā daļā noteikto.

Bēgļu Konvencijas 33.pants noteic neizraidīšanas principa būtību, - neviena dalībvalsts nekādā gadījumā neizraida vai neatgriež bēgli uz tās valsts robežu, kuras teritorijā viņa dzīvība un brīvība ir apdraudēta sakarā ar viņa rasi, reliģiju, tautību vai piederību pie kādas īpašas sociālas grupas vai sakarā ar viņa politiskajiem uzskatiem.

Ņemot vērā iepriekš minēto un to, ka /pers. F/ pēc nelikumīgas Latvijas valsts ārējās robežas šķērsošanas bez kavēšanās pieteicies valsts varas iestādēs, ir jāatzīst, ka uz viņu attiecas Bēgļu konvencijas 31.panta pirmajā daļā noteiktie kritēriji un viņš bauda Latvijas valsts tiesisko aizsardzību.

Kriminālprocesa likuma 2.panta pirmā daļa noteic, ka kriminālprocesu nosaka Latvijas Republikas Satversme, starptautiskās tiesību normas un šis likums. Bēgļu konvencijas 31.pants ir starptautisko tiesību norma, kas konkrētajā gadījumā ir saistoša procesa virzītājam un tā ir jāpiemēro, izvērtējot /pers. F/ Krimināllikuma 284.panta pirmajā daļā paredzētās darbības.

Apelācijas instances tiesa iepriekš norādīja, ka Bēgļu konvencijas 31.panta pirmā daļā noteic, - dalībvalstis nepiemēros bēgļiem sodus par nelikumīgu iebraukšanu vai uzturēšanos, kuri ierodas bez atļaujas no teritorijām, kur viņu dzīvība vai brīvība bijusi apdraudēta Konvencijas 1.panta izpratnē, ar nosacījumu, ka bēgļi paši bez kavēšanās griežas pie varas iestādēm un uzrāda pamatotu savas nelikumīgas iebraukšanas vai uzturēšanās iemeslu.

Krimināllikuma 6.panta pirmā daļa noteic, ka par noziedzīgu nodarījumu atzīstams ar nodomu (tīši) vai aiz neuzmanības izdarīts kaitīgs nodarījumus (darbība vai bezdarbība), kurš paredzēts šajā likumā un par kura izdarīšanu draud krimināls ods.

Iztiesājot krimināllietu apelācijas instances tiesā, ir konstatēts, ka /pers. F/ darbības nav krimināls odāmas, līdz ar to, tiesa atzīst, ka nav noticis noziedzīgs nodarījums.

Kriminālprocesa likuma 377.panta 1.punkts noteic, ka kriminālprocesu nevar uzsākt, bet uzsākts kriminālprocess jāizbeidz, ja nav noticis noziedzīgs nodarījums.

Kriminālprocesa likuma 23.pants noteic, ka krimināllietās tiesu spriež tiesa, tiesas sēdēs izskatot un izlemjot pret personu celto apsūdzību pamatotību, attaisnojot nevainīgas personas vai arī atzīstot personas par vainīgām noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā.

Konkrētajā kriminālprocesā /pers. F/ izvirzīta un tiesā uzturēta apsūdzība par Krimināllikuma 284.panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu. Iztiesājot /pers. F/ apsūdzības krimināllietu, apelācijas instances tiesa konstatē Kriminālprocesa likuma 377.panta 1.punktā paredzēto kriminālprocesu nepieļaujošo apstākli, - nav noticis noziedzīgs nodarījums. Kriminālprocesa likuma 519.panta 1.punkts noteic, ka tiesa taisa attaisnojošu spriedumu, ja nav noticis noziedzīgs nodarījums. Ņemot vērā, ka /pers. F/ ir izvirzīta un uzturēta apsūdzība, atbilstoši Kriminālprocesa likuma 23.pantā noteiktajai kārtībai viņš ir atzīstams par nevainīgu viņam uzturētajā apsūdzībā un saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 519.panta 1.punktu – ir attaisnojams.

Apelācijas instances tiesā apsūdzētā /pers. F/ aizstāvību veica zvērinātas advokātes Valentīnas Kepentes palīgs Rita Skrinda, kurai saskaņā ar Ministru kabineta 2009.gada 22.decembra noteikumiem Nr.1493 „Noteikumi par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības apjomu, samaksas apmēru,

atlīdzināmajiem izdevumiem un to izmaksas kārtību" pienākas samaksa par sniegto juridisko palīdzību 140 *euro* apmērā no valsts līdzekļiem.

Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 367.panta pirmās daļas 4.punktu, samaksa advokātam, kad izdevumus par juridisko palīdzību sedz no valsts līdzekļiem, ir attiecināma uz procesuāliem izdevumiem. Kriminālprocesa likuma 368.panta pirmajā daļā noteikts, ka procesuālos izdevumus ar tiesas nolēmumu piedzen no notiesātajiem, izņemot šā panta trešajā, ceturtajā, piektajā un sestajā daļā minētos gadījumus.

Apsūdzētais /pers. F/ ar apelācijas instances tiesas nolēmumu tiek attaisnots izvirzītajā apsūdzībā, līdz ar to, saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 368.panta trešo daļu no procesuālo izdevumu samaksas par aizstāves R.Skrindas sniegto juridisko palīdzību apelācijas instances tiesā – atbrīvojams.

Pirmās instances tiesa, pieņemot /pers. F/ (pers. F) attaisnojošu spriedumu, pirmstiesas kriminālprocesā apsūdzētajam piemēroto drošības līdzekli – aizliegumu izbraukt no valsts - atstāja negrozītu. Ņemot vērā, ka ar apelācijas instances tiesas nolēmumu /pers. F/ tiek atzīts par nevainīgu un attaisnots, pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 526.panta pirmās daļas 2.punktu, apelācijas instances tiesa atceļ piemēroto drošības līdzekli.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 563.panta pirmās daļas 2.punktu, Latgales apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija

n o s p r i e d a

Atcelt Daugavpils tiesas 2022.gada 10.marta spriedumu par /pers. F/ (pers. F) atzīšanu par nevainīgu Krimināllikuma 284.panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā un attaisnošanu, un, pieņemot jaunu spriedumu, /pers. F/ (pers. F) atzīt par nevainīgu apsūdzībā par Krimināllikuma 284.panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu un attaisnot.

Atcelt /pers. F/ (pers. F) piemēroto drošības līdzekli – aizliegums izbraukt no valsts.

Atbrīvot /pers. F/ (pers. F) no procesuālo izdevumu samaksas par aizstāves R.Skrindas sniegto juridisko palīdzību krimināllietas iztiesāšanā apelācijas instances tiesā.

Argumentēts apelācijas tiesas nolēmums būs pieejams 2023.gada 27.janvārī.

Apelācijas instances tiesas nolēmumu 10 dienu laikā no tā pieejamības dienas var pārsūdzēt vai noprotestēt Augstākajā tiesā par kasācijas iemesliem, kas paredzēti Kriminālprocesa likuma 574. un 575.pantā, sūdzību vai protestu iesniedzot Latgales apgabaltiesā.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs A.Strauts

Tiesnese D.Skudra

Tiesnesis J.Vasiļkovskis